

GLOBALNA EKONOMSKA KONTROLA

Boško Mandić²⁶

Rezime: Razvoj globalnog pokreta u svijetu nije se dešavao stihijski. Njegovo djelovanje je osmišljeno mnogo prije nego se krenulo u akciju ekonomskog osvajanja svijeta. Imperijalistička politika „Velikog brata“ (Sjedinjene Američke Države) i njenih saveznika prema neistomišljenicima, djelovala je organizovano i sistematično sa unaprijed datim rješenjima, tj. kako i na koji način svijet osvojiti ali bez upotrebe sile! Osvajački oslonac ovakve politike bio je pozicioniran kroz djelovanje multinacionalnih kompanija, nacionalnih finansijskih institucija te korišćenje masmedija za osvajanje javnog mijenja. U ovom radu ćemo prikazati na koji način i pomoću kojih metoda se vrši globalna ekonomska kontrola.

Ključne riječi: globalizacija, kompanije, megakorporacije, trgovina, elektronski mediji, finansijske institucije.

GLOBAL ECONOMIC CONTROL

Abstract: The development of the global movement in the world was not happening randomly. His work was designed long before we moved into action economic conquest of the world. The imperialist policy of "Big Brother" (United States) and its allies against opponents, looked organized and systematically with the previously given solutions, ie. how and how to conquer the world but without the use of force! Conquering support of this policy has been positioned through the operation of multinational companies, national financial institutions and the use of mass media for osvanje public opinion. In this paper we show how and by which method is performed by the global economic controls.

Key words: globalization, companies, mega corporations, trade, electronic media, financial institutions.

1. UVOD

Da li je „Veliki brat“ raširio krila i pokrio svojom sjenom cijeli svijet. Možemo na ovo pitanje odговорiti potvrdno. „Veliki brat“ pomoću velikih svjetskih mega korporacija kontroliše cijeli svijet. Da li je u pitanju trgovina ili elektronski mediji ili finansijski tokovi, kontrola je u svakoj oblasti preko nekoliko kompanija umrežena sa kompanijama kćerima po vertikali i horizontali.

2. DOBRE I LOŠE STRANE GLOBALIZACIJE

Svi oni koji tumače globalizaciju mogu se složiti da ona donosi i loše i dobre efekte. Prema Stiglicu, oni koji kritikuju globalizaciju suviše često predviđaju koristi od nje. „Zagovornici globalizacije, ukoliko su opšte imali, imali su u još većoj mjeri neizbalansiran pristup. Za njih, globalizacija (što je tipično vezano za prihvatanje trijumfalnog kapitalizma američkog stila) jeste progres koji zemlje u razvoju moraju da prihvate ako žele da se uz vidne efekte razvijaju i bore protiv siromaštva. Nažalost, za mnoge u zemljama u razvoju globalizacija nije donijela obećane ekonomske koristi.“²⁷ Stiglic smatra da uvođenje globalnih promjena u zemlje koje su u tranziciji, poput Rusije, nisu donijele očekivane pozitivne efekte. Najvažnije je posmatrati tri glavne institucije: IMF, WB, WTO.

²⁶ NUBL Fakultet bezbjednosti i zaštite; VŠ Primus Gradiška

²⁷ Joseph Stiglitz, *Globalization and Its Discontents*, New York, London, 2002 godina, str. 230.

Jasno je da postoje i pozitivne strane ovog svjetskog procesa. Jedna od njih jeste povezivanje nacionalnih privreda, što je veoma bitno kada uzmemo u obzir da su kompanije male i srednje veličine pomoću globalizacije prodrle na široko tržište. Još jedan od pozitivnih efekata jeste proširivanje tržišta kao i omogućavanje pristupa informacionoj tehnologiji u proizvodnji, distribuciji, obradi podataka i komunikacija.

Stiglic je jasno ukazao na dobre strane ovog procesa, koji se ogleda kroz otvorenost trgovine i tržišta koje pomažu siromašne i manje razvijene zemlje u tehnologiji, a omogućavaju proširivanje uticaja velikih i bogatih zemalja. Ovaj proces je od velikog značaja u sprovođenju tranzicije, gdje su najbolje prošle Kina, Poljska, Mađarska i Slovenija.

Većina autora se slaže da od proces globalizacije najviše koristi ima supersila SAD. S jedne strane, jeftini uvoz iz trećih zemalja koči inflaciju i na taj način omogućuje rast dohotka i tražnje, a što ima za posljedicu rast ekonomije, a sa druge strane, otvorenost američke ekonomije i njen dinamičan razvoj pogoduje prilivu kapitala i kvalifikovane radne snage iz inostranstva, što pozitivno djeluje na ekonomski rast i zaposlenost.²⁸ Pored navedenih pozitivnih karakteristika, evidentni su i neki negativni efekti koje globalizacija donosi ovoj državi. To su uglavnom: gubitak radnih mjesta usljed selidbe prerađivačke industrije, kao i preduzeća iz oblasti usluga, to ima za posljedicu veliki uvoz istih proizvoda i smanjenje radnih mjesta u zemlji, što dovodi do smanjenja zarada.²⁹

Nakon svih navedenih kritika, kao i pozitivnih tumačenja, po Stiglicu, globalizacija nije ni loša ni dobra i kao takvoj su joj potrebne promjene u institucijama i mentalnim stavovima. Ona može biti preoblikovana, ako se to uradi po propisanim pravilima i na korektan način, što doprinosi ranovnomjernoj raspodjeli njenih plodova. Potrebno je primijeniti odluke koje se donose na međunarodnom nivou, uz manji naglasak ideologije, a gledajući ono što funkcioniše.³⁰

3. KONTROLA POMOĆU TRGOVINSKIH MEGA KORPORACIJA

Kontrola pomoću trgovinskih korporacija (slika 1.) se sprovodi preko 10 vodećih mega korporacija: Kraft, Nestle, P&G, Jonhson&Jonhson, Unilever, Mars, Kellogg's, J, Pepsico, CocaCola. Ove kompanije kontrolišu proizvodnju gotovo svega što se kupuje: od igle do lokomotive.

Svaka od glavnih megakorporacija (majka) ima svoje kompanije (kćeri) preko kojih kontrolišu proizvodnju i distribuciju roba i usluga. Kontrola se vrši kroz posjedovanje dionica neke kompanije ili jednostavno poslovnog partnerstva u mreži poslovnica.

Na primjer: Pepsico ne posjeduje Nestle, ali vrši distribuciju pića preko njih. Ili, svi Yum Brands restorani prodaju samo proizvode Pepsi zbog posebnog partnerstva sa ovim proizvođačem gaziranih pića.

Proctor & Gamble je 84 milijarde dolara vrijedna korporacija – najveći oglašivač u SAD – povezana je sa nizom različitih kompanija (brendova) koji proizvode sve, od medicine preko paste za zube do posljednje mode. Kada sve zbrojimo, P&G navodno opslužuje nevjerovatnih 4,8 milijardi ljudi širom svijeta kroz ovu mrežu.

²⁸ Vujo Vukmirica, *Ekonomiks i savremeni ekonomski sistemi, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Srpsko Sarajevo, 2012. godina, str. 102.*

²⁹ *Isto, str. 102.*

³⁰ Joseph Stiglitz, *Globalization and Its Discontents, citirano djelo, str. 257.*

Slika 1. Kontrola pomoću trgovinskih megakorporacija³¹

Korporacija Nestle je 200 milijardi dolara vrijedna. Poznata po čokoladi, ali je jedna od najvećih prehrambenih kompanija u svijetu. Ima gotovo 8.000 različitih brendova širom svijeta, a ima udjela ili je partner u još velikom broju drugih. Uključena u ovu mrežu je kompanija L'Oreal, gigant dječje hrane Gerber, brend proizvođača odjeće Diesel i proizvođači hrane za kućne ljubimce Purina i Friskies.

³¹ https://www.reddit.com/r/conspiracy/comments/1pxhp6/the_illusion_of_choice/

4. KONTROLA POMOĆU ELEKTRONSKIH MEDIJA

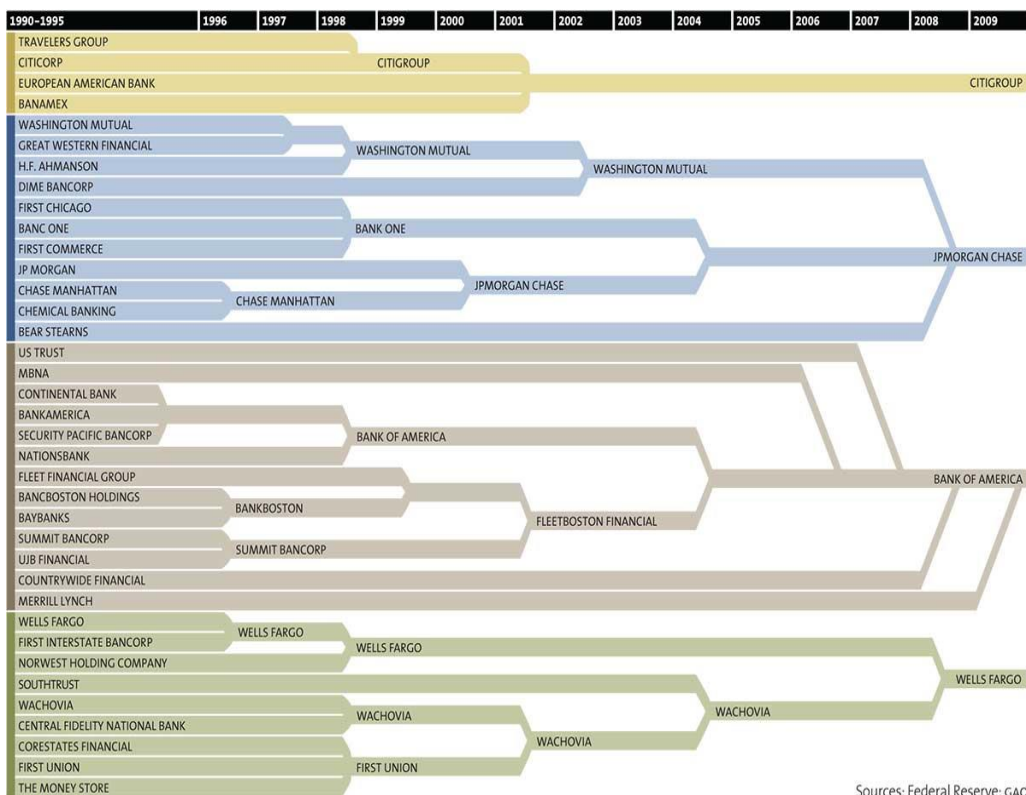
Slika 2. Kontrola pomoću elektronskih medija³²

U SAD je 1983. godine 50 kompanija kontrolisalo 90% medija. U 2011. godini 6 kompanija posjeduje 90% medija. Takav odnos vlasništva u navedenim medijskim kompanijama ima ulogu kontrolora preko većinskog kapitala u interesu vladajuće oligarhije.

Upravljanje informacijama ovako grupisanih kompanija u masmedijske megakorporacija čini lakšim za globalnu kontrolu jer se sve informacije skupljaju odozdo prema menadžmentu megakorporacija, a direktive i kontrola vrši se iz jednog mega centra.

³² <https://www.reddit.com/r/>

5. KONTROLA POMOĆU FINANSIJSKIH INSTITUCIJA

Slika 3. Kontrola pomoću finansijskih institucija³³

Sagledavajući makrobankarski sistem u SAD, sve više se ide ka ukрупnjavanju banaka u megabankarske institucije. U nešto više od dvije decenije, prema ovoj FED mapi (Slika 3.), 37 banaka je spojeno u samo 4 banke: JP Morgan Chase, Bank of America, Wells Fargo i CitiGroup. Ukupnih 54% finansijskih sredstava u SAD je 2010% držalo 10 najvećih finansijskih institucija, dok su 1990. držali svega 20%. U međuvremenu, broj banaka je opao sa više od 12.500 na oko 8.000.

Ovakav pristup se primjenjuje i na svjetskom nivou. Ukрупnjavanje finansijskih institucija i tokova kapitala je osnovni pravac globalnog osvajanja i kontrole finansijskog tržišta u svjetskoj ekonomiji.

ZAKLJUČAK

Globalizacija svoj zamah u svjetskoj ekonomiji počinje devedesetih godina prošlog vijeka. Posebno mjesto imaju transnacionalne i megakorporacije. Države koje kontrolišu globalnu ekonomije čine to preko svojih megakorporacija. Značaj megakorporacija je u globalnom poslovanju preko nacionalnih granica u sferi proizvodnje i trgovine, finansijskih tržišta (povezana internetom) i tokova kapitala, te masmedija (štampani ili elektronski). Kao što je prikazano u radu, ukрупnjavanje manjih kompanija u megakorporacije u navedenim oblastima međunarodne ekonomije omogućava globalnu kontrolu u svim sektorima u kojima djeluju

³³ <http://www.motherjones.com/politics/2010/01/bank-merger-history>

megakorporacije sa svojim afilijacijama. Uslovi sve veće globalizacije u svijetu će zahtijevati i dalje ukрупnjavanje u megakorporacije radi lakše i uspješnije globalne ekonomske kontrole.

LITERATURA

1. Elzaser, Jirgen, *Nacionalna država i fenomeni globalizacije*, Jasen, Beograd, 2009.
2. Stiglitz, Joseph, *Globalization and Its Discontents*, New York, London, 2002.
3. Vukmirica, Vujo, *Ekonomiks i savremeni ekonomski sistemi*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Srpsko Sarajevo, 2012.

Internet izvori:

1. <https://www.reddit.com>
2. <http://www.motherjones.com>